

Tanulmányút a tiszaszentmiklósi lengyelekhez

2018.05.26.

Ez alkalommal a lengyelekhez vezető tanulmányi kirándulás nem Lengyelországba, hanem Szerbiába vezetett. Az úton rengeteg hasznos információt sikerült összeszednem, ami később is jószolgálatot tehet.

A tompai határátkelőn jöttünk át, Szerbiába. Első megállónk, a Bácskában található Szabadka volt, ami Érd testvérvárosa, így még izgalmasabb volt a városnézés. Hicsik Dóri tartott nekünk idegenvezetést a városról. Először a Ferences templomnál álltunk meg, majd tovább sétáltunk a Zsinagógához, amely az utóbbi néhány évben felújításon esett át. Itt meg kell említeni, hogy a felújítás nagyon szépen sikerült, mind kívül, mind belül. A zsinagógabalépbe olyan érzésünk lehet, mintha egy sátorban lennénk, de mégis a szabad ég alatt volnánk. Ez nem véletlen, hiszen ezt a két tervező, Komor Marcell és Jakab Dezső, így tervezték meg. A padló sárgás, földes színei a kupola felé haladva lassan rózsaszínbe, majd kékbe hajlanak át, amit a kupola csúcsában lévő nap motívum koronáz meg. A felújított zsinagógát 2018. májusában a helyi neológ zsidó közösség használatba is vehette. Ezen kívül érdemes említést

tenni, az épület akusztikájáról, ami lehetővé teszi a koncertek megtartását.

A Zsinagógától és a központtól nem messze egy füves, fákkal szegélyezett sziget van két úttest között. Itt található Kosztolányi Dezső nem egy, hanem két szobra is. Hicsik Dóri egy rövid életrajzot mesélt el, miközben a helyi diákok ballagása zajlott, éppen

abból a gimnáziumból, ahol Kosztolányi Árpád volt az igazgató, ahol maga, Kosztolányi Dezső is tanult, és ahol Babitsot nem engedték tanítani. Dóri azt is elmondta nekünk, hogy az a ház ahol Csáth Géza emléktáblája található, az nem az a ház, ahol valóban született, mert az egy kisé odébb van. Megtudtuk azt is, hogy Szabadkán 1897-től már járt villamos, amivel Csáth Géza is utazhatott, de később, 1974-ben egy rendelet miatt ez megszűnt.

Megnéztük Csáth Géza és Kosztolányi Dezső nagymamájának lakását is messziről és egy székesegyházat, amelyen egy óriási repedés éktelenkedett. Láthattunk még egy emlékművet is, ami eredetileg Horthy Istvánnak készült, végül pedig a fasizmus áldozatainak emlékműve lett.

A város főteréről is sok információt kaptunk, többek között azt, hogy utoljára került beépítésre, ezért nincs itt templom, de ezt a városháza tetején lévő kereszt ezt pótolja. A színház épülete eredetileg szállodának épült, itt **Kölesi Lujza (később Blaha Lujza) Blaha János, Kabos Gyula, Lugosi Béla és Gobbi Hilda** is adhattak elő. A színháztól jobbra a neobarokk stílusú épület volt egykor az úri-kaszinó, ami 1953 óta könyvtár, ahol egy **Milkó Izidor** gyűjtemény is található.

A főtér bemutatása után, a Városházát néztük meg, kívül és belül is. Mint Szabadka legtöbb épülete, ez is szecessziós stílusú, Szerbia 7 csodájának egyike. Az épület cölöpökön áll a homokos talaj miatt. Az építészek: Komor Marcell és Jakab Dezső. Az előtér Zsolnai-kerámiával van burkolva. A lépcsők előtt bal oldalt a régi városháza képe látható, jobb oldalt pedig az új. A bejárattal szemközt, az első lépcsőfordulóban van egy turul madár és egy holló gyűrűvel a csőrében, ami a Hunyadi

család kötődését mutatja. A piros, fehér és zöld színek dominálnak. A díszteremben a Róth Miksa által készített üvegablakokon csak Mária Terézia fején van korona, ami azt erősíti meg a látogatóban is, hogy mennyire tisztelték.

Délután Tizsaszentmiklóst látogattuk meg Bánátban. A helyi lengyel és magyar közösség is hatalmas szeretettel köszöntött minket. Majd a falu rövid történelmének bemutatása után meglátogattunk egy evangélikus, egy katolikus és egy pravoszláv templomot. Mind a három helyen ismereteket szerezhettünk a különböző hitközösségekről és a templomok történetéről. A történet a helyi lengyelek történelméről szerintem kiemelendő, mert nem hétköznapi. Eszerint az első lengyel lakosok Wisla környékéről 1838-ban érkeztek ide a jobb megélhetés reményében salétromot bányászni. Kezdetben csak tavasztól ősziig dolgoztak itt a férfiak, ősszel visszatértek hazájukba. Az út Wislából Tizsaszentmiklósra 4-5 hétig tartott gyalog. Az idő múlásával azonban házakat is vásároltak a faluban a helyi tanító példájára. Végül a salétrom elfogyott és áttértek a földművelésre. Ekkor már jobban éltek, mint Wislában valaha, mert Galíciában gyakori volt az éhezés. Napjainkban Tizsaszentmiklóson körülbelül 200 fő él, akik a wislai lengyelek leszármazottai, erre a családnevek a legjobb bizonyítékok. Evangélikusok, 1936-ban építettek saját templomot, és ma is a 150 éve megőrzött lengyel nyelvváltozatot beszélik. **Renata Pihl** a helyi lengyel közösség vezetője, amelynek temploma és kultúrköre is van, ahol dalokat, játékokat és verseket tanulnak, így ápolva a lengyel nyelvet, valamint Wisla Tizsaszentmiklós testvérvárosa, így vették fel a kapcsolatot a „hazai” lengyelekkel.

A nap végén zentai szállásunkat foglaltuk el, ahol bőséges vacsorát és kellemes hangulatot kaptunk. Vendégeink közt köszönthettük **Sinkovits Pétert** és **Beszédes Istvánt** is.

2018. 05.27.

Második nap a zentai városházát néztük meg, ami eklektikus, de az aula, vagyis az előtér szecessziós stílusú. Felmentünk a zentai csatát bemutató emlékkilátóba és óratoronyba, aminek tetejéig 210 lépcső vezet. A városháza díszterme is szecessziós, itt kaptunk felvilágosítást a városháza és Zenta történetéről.

Megtudtuk, hogy Zenta a délvidéki magyarság kulturális központja. A városházán tett látogatás után a Tisza-parton a Révész-szobornál is sok információval gazdagodtunk és egy verset is hallhattunk. Pár perc séta után, szintén a Tisza partján az 1944-es magyar áldozatok emlékművénél megemlékeztünk az áldozatokról. Található itt még egy emlékmű, a zentai csatáról, amit szintén megnéztünk és megkoszorúztunk, az emlékhely jobb oldalán a kőfaragvány a szétlőtt török

dereglyéket jelképezi, bal oldalt pedig egy harangállvány van, ahova minden évben szeptember 11-én a csata évfordulóján, felakasztják a harangot és megkondítják. Az emlékhelyet 1997-ben alakították ki a 300 éves évfordulóra.

Utolsó megállónk Palics.

Szilágyi Erzsébetnek

ajándékozta Mátyás király a területet Pálegyháza néven, később lett Palics a neve. Található itt egy természetes

eredetű tó, amely mára eliszaposodott és az 1990-es években ide

került bombák miatt is veszélyes, fürdésre már nem alkalmas. Az

egykori szabadkai villamos végállomása volt az üdülőváros. Látványosságai közé tartozik a tó mellett a Lujza-villa és a Bagolyvár

amit zsolnai cserepek díszítenek. Vermes Lajos szobra is megtalálható

itt, aki a palicsi olimpiai játékok megvalósítója volt.

A két napos tanulmányút tartalmasan telt. A gondos szervezésnek köszönhetően minden gördülékenyen folyt és semmiben nem szenvedtünk hiányt, főleg információban és jókedvben.